

Д-р екон. наук Гринько Т. В., Ділай М. Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**УКРАЇНСЬКІ СТАРТАПИ ПІД ЧАС ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ, СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

До повномасштабного вторгнення Україна була центром розвитку стартапів, особливо в Києві, Харкові та Львові. Цей період відзначався активним зростанням підприємницької діяльності завдяки кваліфікованим кадрам та інтересу інвесторів. Стартап-екосистема була динамічною, наповненою інноваціями та креативними ідеями. Однак війна змінила ці тенденції, спричинивши значні потрясіння та поставивши під загрозу подальший розвиток бізнесу. Стартапи зіткнулися з викликами нестабільності ринку, скорочення фінансування та виїздом спеціалістів. Проте, за даними Forbes [1], лише незначна кількість стартапів була закрита, а понад 80 нових було створено – це свідчить про стійкість та здатність до адаптації українського підприємництва в кризових умовах.

Дослідження теми українських стартапів у воєнний час є надзвичайно актуальним, адже ці компанії не лише намагаються вижити, а й можуть стати рушійною силою економічного відновлення. Їхні інноваційні рішення, гнучкість та міжнародна інтеграція допоможуть адаптуватися до нових реалій і сформувати міцний фундамент для післявоєнного розвитку країни. Метою дослідження є аналіз викликів, з якими стикаються українські стартапи під час війни, виявлення стратегій їх адаптації та оцінка перспектив подальшого розвитку в умовах нестабільного ринку. Важливо зрозуміти, як підприємці змогли зберегти інноваційний потенціал, залучати інвестиції та знаходити нові ринки збуту, незважаючи на економічні труднощі, військові ризики та зміни в структурі попиту.

Воєнні умови значно вплинули на функціонування українських стартапів, змусивши їх адаптувати організаційні та правові структури. Більшість стартапів обрали форму ТОВ або працювали як ФОП, що забезпечувало податкові переваги та обмеження відповідальності [2]. Також нові стартапи часто починали працювати без офіційної реєстрації через невизначеність і труднощі з юридичним оформленням, що обмежує їх доступ до фінансування та створює юридичні ризики. Більшість стартапів перебували на ранніх етапах розвитку, що ускладнювало

стабільність і залучення інвестицій. Основним джерелом фінансування стали особисті заощадження засновників. Тільки третина стартапів отримала підтримку від Українського фонду стартапів, що свідчить про дефіцит фінансових ресурсів для молодих компаній [3].

Однак стартапи впровадили стратегії, які дозволили їм не лише пережити кризу, а й знайти можливості для розвитку в складних умовах:

1. Через проблеми на локальному ринку стартапи орієнтувалися на міжнародних клієнтів, диверсифікуючи джерела доходу та знижуючи залежність від внутрішнього ринку, що дозволило зменшити ризики.

2. Для збереження фінансової стабільності стартапи оптимізували витрати, впроваджуючи віддалену роботу та зосереджуючи ресурси на ключових напрямках, що дозволило їм витримати економічну непередбачуваність.

3. Стартапи зміцнювали свої моделі, будуючи стійкі системи та активно співпрацюючи з місцевими громадами, що забезпечило додаткові можливості та ресурси.

4. Сплеск творчого мислення під час війни дозволив стартапам знаходити нові рішення для поточних проблем, що може сприяти розвитку навіть після закінчення війни.

5. Прискорення технологічного прогресу під час війни відкриває нові можливості для стартапів у таких сферах, як кібербезпека, віддалена робота та охорона здоров'я, що сприятиме подальшим інноваціям.

Наслідки війни, хоча й створюють серйозні перешкоди, такі як економічна нестабільність, пошкоджена інфраструктура та зміна споживчих уподобань, водночас відкривають можливості для інновацій, зростання та переосмислення бізнес-моделей для адаптації до нової реальності.

Для України важливо відновити інфраструктуру, що підтримує інновації та підприємництво, орієнтуючись на зростаючі моделі розвитку країн Східної Європи, таких як Литва, Латвія, Естонія та Польща [4]. Ці країни подолали свої власні виклики у політичних, економічних та соціальних трансформаціях, що робить їх досвід надзвичайно корисним для України. Вдосконалення стартап-екосистеми України потребує впровадження ефективних моделей для зростання, зокрема в ІТ, екологічних та інфраструктурних сферах, що забезпечить не лише відбудову національної інфраструктури, але й довгостроковий розвиток економіки.

Успішний досвід країн Східної Європи, таких як Естонія та Литва, показує, як важливе інвестування в освітні та інноваційні ініціативи, просте регулювання та державна підтримка для створення стабільного середовища для бізнесу. Водночас, необхідно створювати потужні інноваційні центри, технопарки та парки підтримки стартапів, що сприятимуть розвитку підприємницької культури серед молоді. Розвиток міжнародних зв'язків і створення привабливих умов для інвестицій також сприятимуть успішному виходу стартапів на глобальні ринки та отриманню визнання на міжнародних платформах. Залучення інвестицій та міжнародне співробітництво можуть стати важливими факторами в забезпеченні стійкості стартапів, зокрема через використання успішних моделей інвестицій, заснованих на досвіді Польщі, яка має найбільшу кількість стартапів у Центрально-Східній Європі [4]. Підвищення рівня кібербезпеки та впровадження високих стандартів захисту даних також є необхідним кроком для розвитку цифрових технологій, що сприятиме довірі до цифрових платформ і відкриває нові можливості для розвитку стартапів в Україні.

Запровадження цих стратегій може значно прискорити відновлення стартап-екосистеми України, створюючи умови для інновацій та залучення міжнародних інвестицій. Роль уряду, бізнесу, освітніх установ та самих підприємців буде ключовою в цьому процесі.

Список використаних джерел:

1. За час великої війни майже два десятки українських фондів втратили лише один стартап. Forbes. (2023) <https://forbes.ua/innovations/za-chas-velikoi-viyni-mayzhe-dva-desyatki-ukrainskikh-fondiv-vtratili-lishe-odin-startap-forbes-opitav-nayaktivnishikh-investoriv-chi-varto-teper-chekati-bumu-novikh-ugod-07072023-14666>.
2. Wawak L., Matsuta K., Tchaikowska I., Dolinskyi N., Wreblewski J. Ukrainian startup ecosystem: Facing the challenges, seizing the opportunities. *Polish-Ukrainian Startup Bridge*. 2024.
3. Wawak L., Matsuta K., Tchaikowska I., Dolinskyi N., Wreblewski, J. Aggression in Ukraine: how do ukrainian startups survive. *Polish-Ukrainian Startup Bridge*. 2024.
4. Антонюк Д.А., Антонюк К.І. Порівняльний аналіз стартап екосистем в моделях розвитку країн Східної Європи: досвід для повоєнної відбудови України. *Менеджмент і підприємництво: тренди розвитку*. 2023. 2(24). С. 59–69.
5. Гринько Т. В. Управління змінами на підприємствах – необхідна умова забезпечення їх розвитку. *Бізнес Інформ*. 2013. № 10. С. 247–252.